

گزارش

معادلات میدان نبرد در یک ماه گذشته از تغییر مداوم اهداف حمله به ایران تا تهدید ورود زمین ترامپ در باتلاق جنگ

وحیده کریمی؛ جنگی که ترامپ فکر می‌کرد سه‌روزه تمام شود، وارد ماه دوم شده و ترامپ ناامید از پیروزی، ایران را به بازگرداندن به عصر حجر تهدید می‌کند و آشکارا از دستور حمله به زیرساخت‌ها سخن می‌گوید تا شاید ایران را وادار به امتیازدهی کند. او که رؤیای پیروزی می‌یافت، تاکنون به گزارش اسکیموس ۱۲ بار اعلام پیروزی کرده اما این روزها آنچه از سوی سنتکام «عملیات برق‌آسا برای بازگشایی تنگه هرمز» نامیده می‌شود، در محافل اطلاعاتی غرب با عنوان «باتلاق ایران» تحلیل می‌شود. ترامپ به دنبال خروج شرافت‌مندان از منطقه است و ورود زمینی را یک راه‌حل می‌داند، اما بسیاری هشدار می‌دهند ورود به خاک ایران یعنی ورود به قتلگه سربازان آمریکایی. همان‌گونه که در حمله به ایران، اهداف تغییر رژیم و تسلیم ایران توهمی بیش نبود، حمله نظامی هم توهمی بیش نیست. همان‌گونه که اهداف اولیه به نابودی زیرساخت و بل و بیمارستان تغییر کرده، موفقیت آمریکا برای بازکردن تنگه هرمز هم فعلا دور از ذهن است.

از این‌رو تغییر آشکار راهبرد دشمن «از هدف قراردادن تأسیسات نظامی به بمباران مدارس، بیمارستان‌ها، کارخانه‌های داروسازی و حتی پل‌های افتتاح‌نشده» در پیش گرفته شده تا شاید ایران وادار به عقب‌نشینی شود، اما نه‌تنها ایران را به زانو درنیاورده، بلکه پاسخی را رقم زده که در نوع خود درخور توجه است؛ یعنی همان حمله «معدله» چشم‌در برابر چشم» و ورود به منطق شکست سامانه‌های بازدارنده دشمن. «درحالی‌که سخنگوی جمعیت هلال‌احمر از اصابت به ۱۱۸هزارو ۵۸۰ واحد غیرنظامی و ۱۸ دانشگاه بزرگ کشور خبر می‌دهد که نشانگر میزان آسیب بالا به غیرنظامی‌هاست و آمار شهدا از هزارو ۲۰۰ نفر فراتر رفته، اما همچنان ایران دست بالا را دارد.

روزنامه دیلی‌میل با استناد به تصاویر ماهواره‌ای، تخریب کامل رادار سامانه تاد در اردن و انهدام دو کبند راداری مقر ناوگان پنجم آمریکا در بحرین را تأیید می‌کند. با این حال، یک پرسش راهبردی یی‌پاسخ مانده است؛ چه عاملی باعث شد یک کشور سال‌ها تحت شدیدترین تحریم‌ها، برای اولین بار در جهان، جنگنده رادارگریز اف-۳۵ را منهدم کند و هم‌زمان پایگاه‌های آمریکا در امارات، کویت و بحرین را از کار بیندازد و حداقل ۱۵۵ پهپاد فوق‌بیشترفته را شکار کند؟ این روزها ایران وارد تغییر پارادایم فرماندهی نظامی شده است. هشدری که سردار موسوی چند روز پیش از موج تازه حملات صادر کرد، «یک بار پیش از این ما را آزمودید؛ این بار معادله دیگر چشم‌در برابر چشم نیست… منتظر باشید». این جملات یک بیانه دیپلماتیک نبود؛ اعلام پایان یک راهبرد و آغاز راهبردی دیگر بود. دشمن تصور می‌کرد با هدف قراردادن صنایع فولاد مبارکه و خوزستان، خط قرمز جدیدی را ثبت کرده است، اما تهران پاسخ داد که دیگر خطوط قرمزی در کار نیست؛ تنها اهداف محاسبه‌شده برای فروپاشی معادله بازدارندگی دشمن وجود دارد.

مهم‌ترین برگ برنده ایران در این معادله جدید، نه تعداد موشک‌ها بلکه تغییر کیفی هدف‌گیری بود. ایران ضربه را به ریشه‌های لجستیکی و اطلاعاتی دشمن زد. انهدام واوکس عربستان، آن هم نه در پارکینگ بلکه روی تاکسی‌وی فرودگاه، یک دستاورد مهم داشت و آن سنه‌شدن چشم‌های جاسوسی منطقه بود. حالا معادلات جنگ در حال تغییر است و ایران به دور از حملات هیجانی، اهداف خاصی را نابود می‌کند.

خبرنگار شبکه فرانسه از تهران گزارش داد که اهداف اصلی آمریکا و اسرائیل بیمارستان‌ها، هشت کارخانه داروسازی ازجمله مرکز تولید داروهای سرطانی و انسیتینو پاستور بوده است، اما در مقابل، ایران دیتاستر دو شرکت اوراکل در دوسیه و آمازون در بحرین را منهدم کرد، یعنی مراکزی که مغز متفکر جنگ اقتصادی و اطلاعاتی علیه ایران به شمار می‌رفتند.

پایان افسانه نفوذناپذیری جنگنده‌های اف-۳۵

در این بین، شاید مهم‌ترین دستاورد میدانی ایران، پایان افسانه ده‌ها نفوذناپذیری جنگنده‌های اف-۳۵ باشد. طبق گزارش‌های تأییدشده، یک فروند از این هواپیماهای رادارگریز که نماد برتری هوایی آمریکا در منطقه محسوب می‌شوند، یکی در آسمان جنوب کشور هدف قرار گرفت. سنتکام پس از سکوت و تکذیب اولیه، ناچار به تأیید سقوط در خاک یک جنگنده مورد هدف قرار گرفته و تکه‌های در روز گذشته همچنین خبر آمد که جنگنده مورد هدف قرار گرفته و تکه‌های متلاشی‌شده این جنگنده در استان مرکزی پیدا شده و تا لحظه تنظیم این گزارش، از سرنوشت خلبان اطلاع دقیقی منتشر نشده است. کد «LN» روی دم جنگنده ساقط‌شده، وابستگی آن را به چهل‌وهشتمین گروه جنگنده مستقر در پایگاه لکنهیت بریتانیا اثبات می‌کند؛ یعنی هواپیمایی که بخشی از نیروهای هوایی آمریکا در اروپا و آفریقااست. آمریکا به امید یافتن خلبان تا زمان تنظیم گزارش همچنان به دنبال خلبان در حال انجام عملیات جست‌وجو با چندین بالگرد بلک‌هاوک برقرار ایـان بود.

اصابت موشک‌های ایران به اهداف

در سطح منطقه‌ای، داده‌های خبرگزاری آنتولوژی ترکیه نشان می‌دهد ایران طی ۲۲ روز جنگ بیش از پنج‌هزارو ۶۴۴ فروند موشک و پهپاد به سوی هفت کشور عربی شلیک کرده است. امارات با ۳۳۳ موشک بالستیک و نزدیک به دو هزار پهپاد، بیشترین حجم حملات را تجربه کرده و پس از آن کویت، بحرین، قطر و عربستان قرار دارند. اما آنچه این آمار را به یک معمای راهبردی تبدیل می‌کند، تناقض آشکار میان روایت رسمی کشورهای عربی و تصاویر ماهواره‌ای معتبر است. وزرای دفاع این کشورها مدعی رهگیری و انهدام صددرصدی همه رتابه‌ها هستند، در حالی که روزنامه نیویورک‌تایمز چندی پیش در گزارشی ادعان کرد: «همه ۱۳ پایگاه آمریکا در کشورهای حاشیه خلیج فارس شکارش قابل استفاده نیستند و حملات ایران کارایی آنها را از بین برده است». روزنامه دیلی‌میل نیز در تحلیلی مستند به تصاویر ماهواره‌ای، تأکید کرده که حملات پهپادی ایران خسارات قابل توجهی به زیرساخت‌های نظامی آمریکا و تأسیسات حیاتی انرژی وارد کرده است. پایگاه هوایی «الموفق» در اردن که بیش از ۶۰ فروند هواپیمای پیشرفته ازجمله جنگنده‌های اف-۳۵، اف-۱۶ و اف-۱۵ در آن مستقر بودند، چندین بار هدف قرار گرفت. تخریب کامل سامانه دفاع موشکی تاک- که تنها چند نمونه از آن در جهان وجود دارد- نشان‌دهنده دسترسی ایران به اطلاعات دقیق از نقاط ضعف پدافندی دشمن است.

۲ رویداد راهبردی: تغییر فاز جنگ

اما شاید فاز تازه جنگ در بختوان در رو‌رویداد موازی خلاصه کرد. نخست، حمله به پالایشگاه آرس‌نور در عربستان با ظرفیت پالایش روزانه ۵۰۰ هزار بشکه نفت که آتش‌سوزی گسترده و توقف دو هفته‌ای فعالیت آن را به همراه داشت. این رویداد همراه با اختلال در عبور نفتکش‌ها از تنگه هرمز، در آن مقطع قیمت نفت برنت را تا آستانه ۱۱۹ دلار در هر بشکه افزایش داد. دوم، اصابت موشک سنگین ایرانی با کالاهک ۴۰۰ کیلوگرمی به مجاورت یک کارخانه استراتژیک در پنج تیکوا در شرق تل‌آویو.

شبهه ۱۵ رژیم صهیونیستی با رعایت همان قانون سانسور همیشه اعلام کرد: «یک حفره بزرگ در طرف دیگر جایی که ما ایستاده‌ایم ایجاد شده و تمام دیوارهای کارخانه را در این منطقه از بین برده است.»

مهدی بازرگان؛ در حالی که جنگ تحمیلی آمریکا و اسرائیل علیه ایران وارد روز سی‌وششم شده است، کماکان افق مذاکرات و دیپلماسی برای پایان‌دادن به این بحران، مبهم و پرابهام به نظر می‌رسد. با وجود برخی تحرکات سیاسی و دیپلماتیک در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، واقعیت‌های میدانی نشانی از کاهش تنش‌ها یا بی‌طرفت ملموس در مسیر گفت‌وگوها ندارد. در شرایطی که حملات نظامی و اقدامات تروزیستی علیه اهداف مختلف در ایران همچنان ادامه دارد، تلاش‌های دیپلماتیک برای مهار بحران در فضایی متناقض و پیچیده دنبال می‌شود. در این میان، نقش پاکستان بیش از هر زمان دیگری در تلاش برای ایجاد کانال‌های میانجیگری و بازگرداندن طرف‌ها به مسیر گفت‌وگو برجسته شده است؛ کشوری که در هفته‌های اخیر با همکاری چین و همچنین از طریق رایزنی‌های منطقه‌ای تلاش کرده ابتکار عمل‌هایی را برای پایان‌دادن به جنگ مطرح کند.

ابتکار مشترک چین و پاکستان: تلاش برای احیای مسیر دیپلماسی

یکی از مهم‌ترین تحرکات دیپلماتیک در روزهای اخیر، ابتکار مشترک پنج‌ماده‌ای چین و پاکستان برای بازگرداندن صلح و ثبات به منطقه خلیج فارس و خاورمیانه بوده است. دو کشور سه‌شنبه گذشته، ۱۱ فروردین، با انتشار سندی مشترک خواستار پایان فوری خصومت‌ها و توقف درگیری‌ها شدند و تأکید کردند تنها راه‌حل واقعی بحران، بازگشت به گفت‌وگو و دیپلماسی است. در این سند، پنج محور نخستین محور این ابتکار، پایان فوری خصومت‌ها و تلاش برای جلوگیری از گسترش جنگ است. در شرایطی که حملات آمریکا و اسرائیل علیه ایران از نهم اسفند آغاز شده و پیامدهای گسترده‌ای در منطقه داشته است، چین و پاکستان تأکید کرده‌اند ادامه درگیری‌ها نه‌تنها امنیت منطقه بلکه ثبات اقتصادی جهانی را نیز تهدید می‌کند. از همین رو، توقف فوری عملیات نظامی و فراهم‌کردن امکان ارسال کمک‌های بشردوستانه به مناطق آسیب‌دیده از جنگ، به‌عنوان گام نخست برای مدیریت بحران مطرح شده است.

دومین محور این طرح، آغاز مذاکرات صلح در سریع‌ترین زمان ممکن است. در این ابتکار تصریح شده که حفظ حاکمیت، تمامیت ارضی و استقلال ایران و کشورهای خلیج فارس باید در مرکز هرگونه گفت‌وگوی سیاسی قرار گیرد. چین و پاکستان بر این باورند که بدون احترام به اصول بنیادین حقوق بین‌الملل و منشور سازمان ملل، امکان دستیابی به صلح پایدار در منطقه وجود ندارد. هم‌طور سوم، حفاظت از غیرنظامیان و توقف حملات به اهداف غیرنظامی است. در حالی که طی هفته‌های اخیر زیرساخت‌های مختلف در ایران هدف حملات آمریکا و اسرائیل قرار گرفته‌اند، این سند مشترک بر ضرورت رعایت اصول حقوق بشردوستانه در زمان جنگ تأکید کرده و خواستار توقف فوری حملات به غیرنظامیان شده است.

چهارمین محور این ابتکار به امنیت خطوط کشتیرانی، به‌ویژه در تنگه هرمز، اختصاص دارد. با افزایش تنش‌ها در منطقه، نگرانی‌های جدی درباره امنیت کشتیرانی و توقف جهانی ایجاد بزرگراه شد. در سفتند اسلام‌آباد، چین و پاکستان با همه طرف‌ها خواسته‌اند امنیت کشتی‌های تجاری و غیرنظامی تضمین شود و ناوبری عادی در این مسیر حیاتی هرچه سریع‌تر از سر گرفته شود. در نهایت، پنجمین محور این ابتکار بر تقویت چندجانبه‌گرایی و نقش سازمان ملل در مدیریت بحران تأکید دارد. دو کشور خواستار اقدام جمعی برای حفظ صلح و تقویت جایگاه سازمان ملل شده‌اند؛ موضعی که در شرایط کنونی و در سایه اقدامات یک‌جانبه آمریکا و اسرائیل اهمیت بیشتری پیدا کرده است.

در همین چارچوب، سفر اسحاق‌داری، وزیر امور خارجه پاکستان، به پکن و دیدار او با مقام‌های چینی نیز نشانه‌ای از تلاش دو کشور برای هماهنگی بیشتر در پرونده بحران ایران تلقی می‌شود. پکن اعلام کرده که هماهنگی استراتژیک خود با اسلام‌آباد درباره بحران ایران را افزایش خواهد داد تا مسیر گفت‌وگو تقویت شود و زمینه برای پایان‌دادن به درگیری فراهم شود.

نخست‌های چهارجانبه و تلاش پاکستان برای میانجیگری در سایه تداوم تجاوزات

هم‌زمان با ابتکار مشترک چین و پاکستان، اسلام‌آباد تلاش کرده از طریق دیپلماسی منطقه‌ای نیز روندی برای کاهش تنش‌ها ایجاد کند. در همین راستا، دو نشست چهارجانبه با حضور وزرای خارجه پاکستان، ترکیه، عربستان سعودی و مصر برگزار شده است؛ نخستین نشست در ۲۸ اسفند سال گذشته در ریاض و دومین نشست در ۹ فروردین در اسلام‌آباد برگزار شد. در سفتند اسلام‌آباد، وزیران خارجه این چهار کشور درباره راه‌های ممکن برای پایان‌دادن به جنگ و جلوگیری از گسترش آن در منطقه گفت‌وگو کردند. محمد اسحاق‌داری، وزیر امور خارجه پاکستان، پس از این نشست اعلام کرد که این کشور آماده است میزبان مذاکرات مستقیم میان ایران و آمریکا باشد و برای تسهیل چنین گفت‌وگوهای آمادگی کامل دارد. به گفته او، جنگ جاری به سود هیچ‌یک از طرف‌ها نیست و باید هرچه سریع‌تر راه‌حلی سیاسی برای آن پیدا شود.

در حاشیه این نشست، شهپاز شریف، نخست‌وزیر پاکستان نیز رایزنی‌های جداگانه‌ای با مقام‌های منطقه‌ای انجام داد و در تماس تلفنی با رئیس‌جمهور ایران، بار دیگر حملات مستمر اسرائیل علیه ایران را محکوم کرد. او در پیام خود تأکید کرد پاکستان در کنار ملت ایران ایستاده و از تلاش‌ها برای پایان‌دادن به این تجاوزات حمایت می‌کند. با این حال، در حالی که چنین تحرکات دیپلماتیکی در جریان است، واقعیت‌های میدانی نشان می‌دهد رفتارهای آمریکا و به‌ویژه اسرائیل عملا در تضاد کامل با روند‌های دیپلماتیک قرار دارد. ادامه حملات نظامی و اقدامات تروزیستی در داخل ایران، فضایی از بی‌اعتمادی و تردید نسبت به امکان موفقیت مذاکرات ایجاد کرده است.

نمونه بارز این تناقض، حمله ۱۲ فروردین به منزل مسکونی سیدکمال خرازی در تهران بود؛ حمله‌ای که در جریان آن، همسر این دیپلمات باسابقه که وزیر خارجه دولت اصلاحات و رئیس شورای راهبردی روابط خارجی است، به شهادت رسید. این اقدام که در ادامه سلسله حملات و تروهای هدفمند در داخل ایران انجام شد، از نگاه بسیاری از تحلیلگران پیام روشنی درباره رویکرد واقعی طرح‌ان جنگ دارد. یوسف پزشکیان، فرزند و مشاور رئیس‌جمهور ایران، در واکنش به این حمله در کانال تلگرامی خود نوشت: «خبر بمباران منزل دکتر خرازی و شهادت همسر گرمی‌شان واقعا باورنکردنی بود. چرا دکتر خرازی؟ حمله به دکتر خرازی بعد از ترور دکتر لارنجانی آیا معنای مشخصی دارد؟ یعنی می‌خواهند به ما پیام بدهند که این بار مذاکره‌کننده‌ها را ترور خواهیم کرد؟».

این تحلیل نشان می‌دهد در کنار جنگ نظامی، نوعی «ترور دیپلماسی» نیز در دستور کار قرار گرفته و راهبردی که هدف آن تضعیف یا حتی از میان برداشتن چهره‌های مؤثر در مسیر مذاکره و گفت‌وگو است. در چنین شرایطی، تلاش‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به جنگ با تهدیدی جدی مواجه می‌شود؛ چراکه هرگونه تلاش برای گفت‌وگو ممکن است با اقدامات خشونت‌آمیز تازه‌ای از سوی آمریکا و به‌ویژه اسرائیل مواجه شود.

به همین دلیل، اگرچه ابتکارهای دیپلماتیک مانند طرح مشترک چین و پاکستان یا نشست‌های منطقه‌ای در ریاض و اسلام‌آباد نشان می‌دهد بخش مهمی از جامعه بین‌المللی به دنبال مهار بحران و بازگرداندن طرف‌ها به میز مذاکره است، اما تا زمانی که تجاوزات نظامی و اقدامات تروزیستی ادامه داشته باشد، چشم‌انداز موفقیت این تلاش‌ها همچنان در هاله‌ای از ابهام باقی خواهد ماند. در واقع، تناقض میان گفتار دیپلماتیک و رفتار میدانی آمریکا و اسرائیل مهم‌ترین مانع بر سر راه صلح در منطقه به شمار می‌رود؛ تناقضی که اگر برطرف نشود، هر ابتکار سیاسی نیز ممکن است در همان آغاز راه با شکست مواجه شود.

گزارش «شرق» از معمای مذاکرات: وقتی جنگ ادامه دارد، دیپلماسی چگونه نفس می‌کشد؟

ترور مذاکره

فضا برای تنفس دیپلماسی وجود دارد؟

با حمله به منزل سیدکمال خرازی به نظر می‌رسد در کنار ترور چهره‌های سیاسی و نظامی، اکنون «ترور دیپلمات‌ها» نیز در دستور کار قرار گرفته است؛ اقدامی که می‌تواند معنای هدف قراردادن و تضعیف هسته‌های دیپلماتیک ایران را در بر داشته باشد. در چنین فضای که نشانده‌هایی از تشدید فشارهای امنیتی و نظامی علیه بازیگران دیپلماسی مشاهده می‌شود، بحث درباره مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به درگیری سخن بگوید. البته در برابر این رویکرد ظریف، پرسش مهمی مطرح می‌شود که در وضعیت جدید و در عین حال بی‌سابقه فعلی که حملات نظامی

درگیری‌ها پیچیده‌تر شده است، آیا امکان مذاکره و راهکارهای سیاسی برای پایان‌دادن به جنگ بیش از هر زمان دیگری پیچیده به نظر می‌رسد. با این حال محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه پیشین ایران، در مقاله‌ای مفصل در مجله «فاین‌افرز» تلاش کرده است ضمن روایت شرایط جنگ، از ضرورت استفاده از فرصت‌های دیپلماتیک برای پایان